

Ferda BESLİ
CEO
Besfin Finansal Hizmetler Danışmanlık A.Ş.

FİRMALAR PAZAR RİSKLERİNİ DAĞITMALI, DENGELİ SERMAYE YAPISI İLE SÜRDÜRÜLEBİLİR VERİMLİ BÜYÜMEYE ODAKLANMALILAR

2018 yılında küresel ekonomilerde hareketli bir dönem yaşanmıştır. Global ekonomide yavaşlamanın yanı sıra dünyada yaşanan ticaret savaşları, Brexit görüşmelerinin gölgesi altında geçen 2018 yılı sonunda her yıl olduğu gibi Bursa'da en yüksek ciroya sahip 250 firmanın finansal verileri analiz edilerek Bursa Ticaret ve Sanayi Odası tarafından bir çalışma hazırlanmıştır.

Bursa ili Türkiye ekonomisi için en önemli illerden biri olup tarihsel olarak Türkiye'nin GSYH içinde önemli bir paya sahiptir. 2018 yılında da aynı trendi sürdürerek performansını devam ettirmiştir.

Bursa ilinin başarısının temel faktörlerine baktığımızda ihracat odaklı sanayi sektörünün yarattığı pozitif katkı öne çıkmaktadır. Sektörel olarak tarımın ikinci

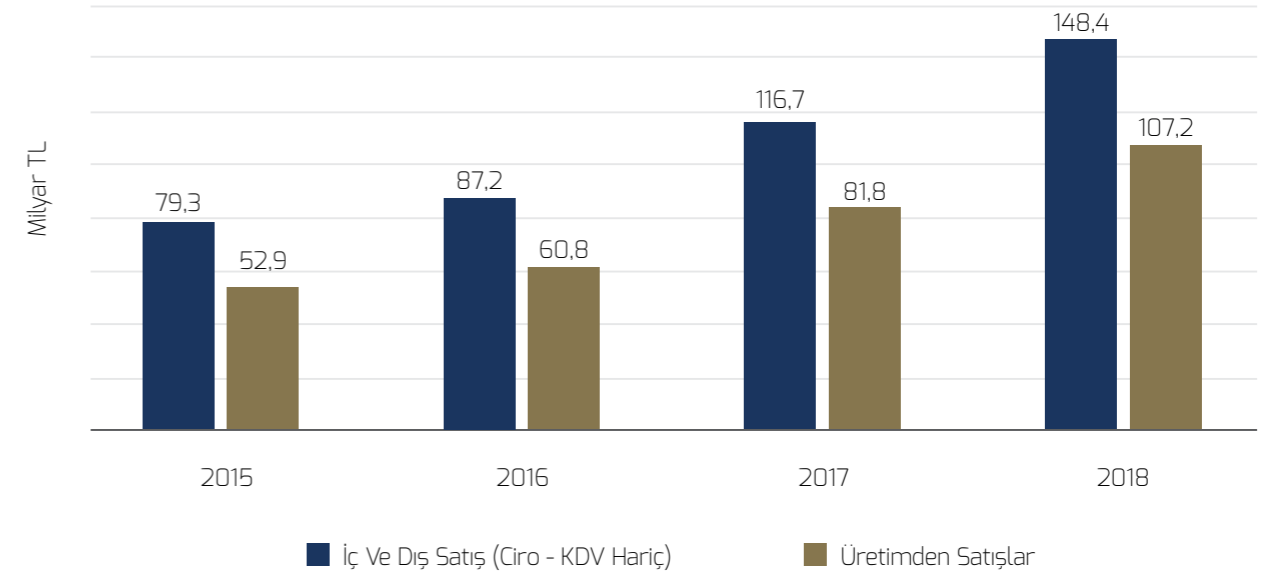
planda kalmasına rağmen Bursa, tarım sektörü için verimli arazileri ve insan kaynağı ile yüksek potansiyel taşıyan bir ildir. Tarım ve Orman Bakanlığı'nın son dönemde atıl arazileri canlandırmak ve toplulaştırma projesinden sonra Bursa, seçilen 7 bölgeden biri olarak Marmara Bölgesi'ni temsil etmektedir. Bursa önümüzdeki yıllarda tarım konusunda daha etkin rol oynayacak ve şehrin tarım sektörüne katkısı artarak devam edecektir.

Sanayi alanında ilimizde otomotiv ana ve yan sanayi, tekstil ve hazır giyim, makine ve teçhizat sanayi ile metal sanayi

öne çıkan sektörler olarak geçmiş yıllarda olduğu gibi 2018 yılında da devam etmiştir.

Bursa Ticaret ve Sanayi Odası'nın açıkladığı verilere göre en yüksek ciroya sahip 250 firma 2018 yılında faaliyetlerinden toplam 148.4 Milyar TL ciro yaratmıştır. İlk 250 büyük firmanın 2017 yılında yarattığı ciroya göre TL bazında %27 oranında kümülatif ciro büyümesi sağlanmıştır. 2018 yılında yaratılan cironun %72'si üretimden satışlardan oluşmaktadır.

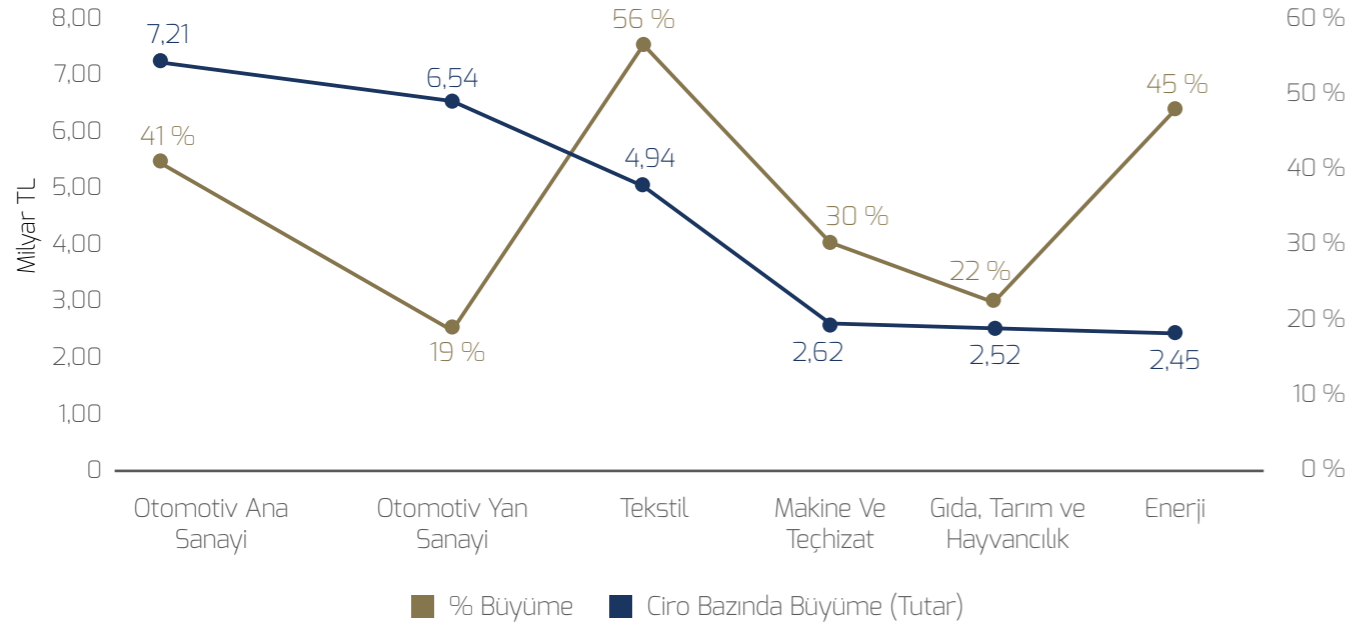
İLK 250 BÜYÜK FİRMA CİRO GELİŞİMİ

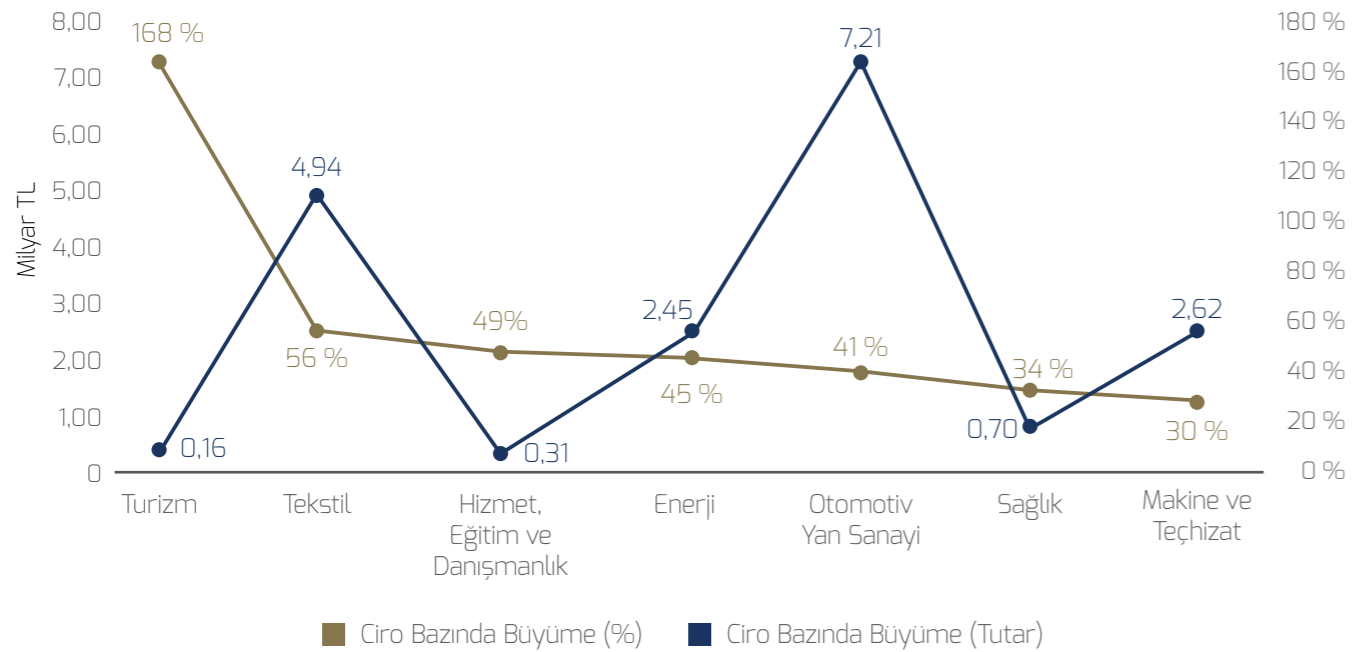
Tabloda da belirtildiği üzere 2015 yılından itibaren satışlar artış gösterirken satışların içinde üretimden yaratılan satışların payı yükseliş trendi göstermektedir.

2018 yılında en yüksek ciroya sahip 250 firmanın satışları içinde üretimden yapılan satışların payı %72'ye yükselmiştir.

CİRO BAZINDA EN ÇOK BÜYÜYEN SEKTÖRLER (TUTAR)

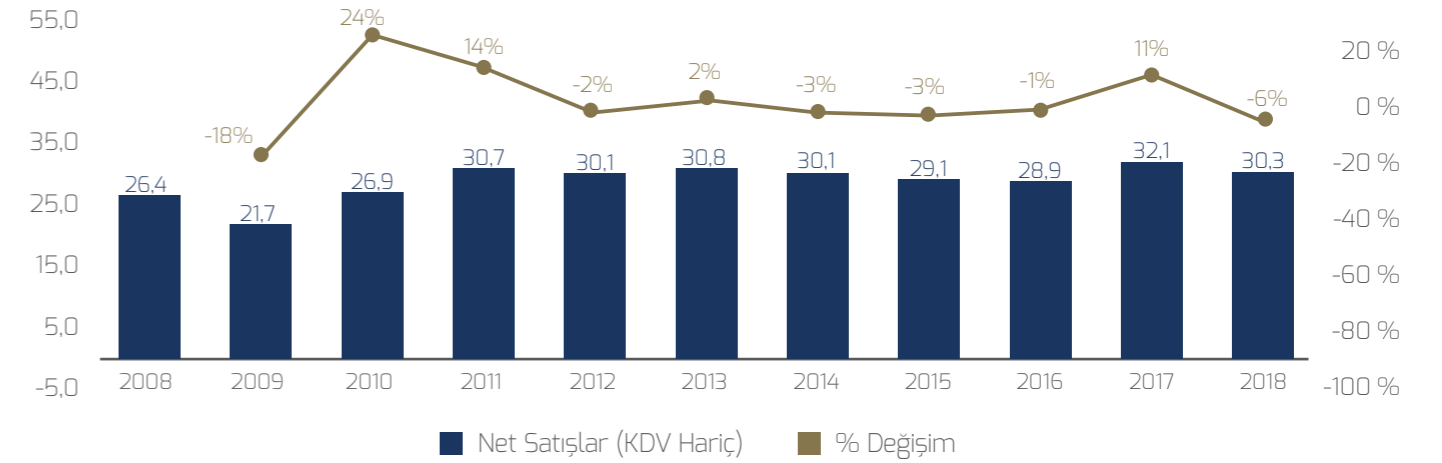

CİRO BAZINDA EN ÇOK BÜYÜYEN SEKTÖRLER (%)

2018 yılı içinde cirosunu tutar olarak en çok artıran sektörleri incelediğimizde yine Bursa ilimizin ekonomisinden en çok pay alan sektörleri görmekteyiz. Bu sektörlerin yıllar içinde performansları devam ettirmektedir.

NET SATIŞLAR (KDV HARIÇ - MİLYAR \$)

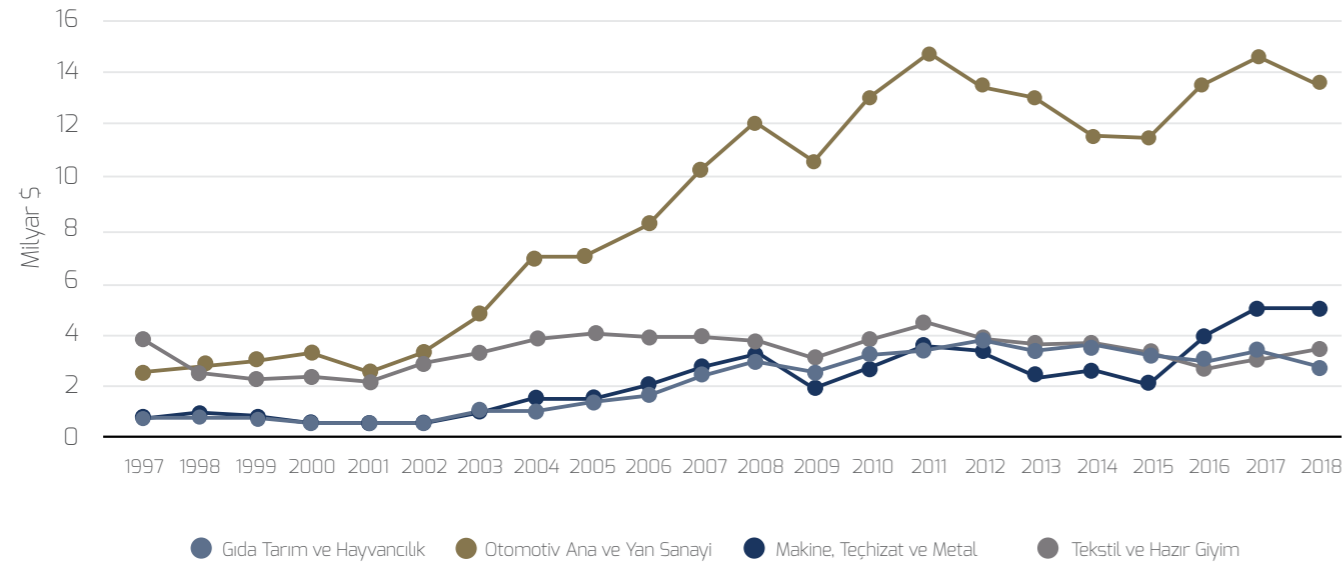

Bursa ilinde faaliyet gösteren ilk 250 firmayı 4 ana sektör bazında 2017-2018 yıllarını yıllık ciro değerleri USD bazında karşılaştırdığımızda;

- Gıda, Tarım Hayvancılık sektörünün % 9,
- Makine, Teçhizat ve Metal sektörünün % 1,
- Otomotiv Ana ve Yan Sanayinin % 6 küçüldüğünü,
- Tekstil ve Hazır Giyim sektörünün ise % 18 büyüdüğünü görüyoruz.

Net satışların USD bazında trendlerini incelediğimizde 2018 yılında 2017 yılı cirosunun % 6 altında kalmasına rağmen 2016 yılının üstünde bir satış cirosu gerçekleştiğini gözlemliyoruz.

1997-2018 SEKTÖRLERE GÖRE CİRO DEĞERLERİ

İlk 250 Büyük Firma çalışmasında yer alan firmaların bilanço yapılarını incelediğimizde 2018 yılında firmaların aktif büyüklüklerinin 2017 yılına göre % 25 arttığını ve aktif devir hızının % 146 olarak gerçekleştiği görülmektedir.

Yıllar itibarıyla aktif devir hızını incelediğimizde çalışmaya dahil olan firmaların aktif devir hızının yükselen bir trend içinde olduğu gözlemlenmiştir. Bu rasyo firmaların daha verimli çalıştıklarını, kaynaklarını daha verimli kullandıklarını göstermektedir.

	Aktif Devir Hızı	Toplam Borçlar/ Aktif Toplamı
2016	1,32	0,69
2017	1,44	0,67
2018	1,46	0,66

Firmaların bilanço yapılarını incelediğimizde ise toplam borçların, toplam aktifler içindeki oranının % 66 olduğunu görüyoruz. Yıllar içinde gelişimini incelediğimizde bu rasyonun olumlu bir gelişme içinde olduğunu söyleyebiliriz. Sektör bazında değişimle birlikte sermaye ve borç yapısının bilançoda dengeli dağılımı sağlıklı kabul edilmektedir. Bu nedenle şirketlerin sermaye yapılarını güçlendirmeleri önem arz etmektedir.

Yine bu rasyoyu İSO Birinci 500 firmaları ile karşılaştırdığımızda benzer bir yapı gözlemlemekteyiz. İSO Birinci 500 listesine dahil olan firmalarda toplam borçların aktiflere oranı 2018 yılı rasyosu % 67'dir.

Karlılık oranlarını incelediğimizde çalışmaya katılan 250 firmanın 2018 yılında 208 adedinin net kar yarattığı gözlemlenmiştir. Kar yaratan firma adedinde geçtiğimiz yıla göre bir miktar azalma gözlemlememize rağmen

yaratılan net kar artış trendindedir. (2017 yılı çalışmasına dahil olan 222 adet firma kar açıklamıştır.) 2018 yılında çalışmaya katılan firmalar vergi öncesi net karlarını 2017 yılına göre % 29 arttırarak 9 Milyar TL kar etmiştir. Ortalama vergi öncesi net kar marjı % 6 olarak gerçekleşmiştir.

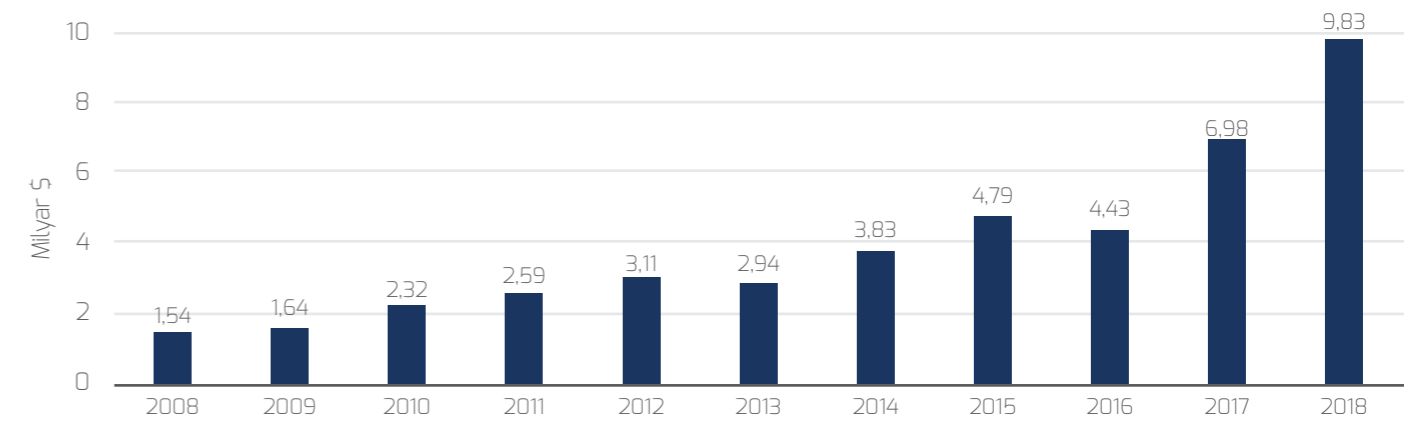
İlk 250 Büyük Firma çalışmasında yer alan firmaların net aktif karlılığı ve öz kaynak karlılığı rasyoları incelendiğinde 2008 yılında 2017 yılı ile paralel karlılık oranları ile çalışıldığı gözlemlenmiştir. 2018 yılında net aktif ve öz kaynak karlılığı % 9 oranında gerçekleşmiştir.

Net Aktif Karlılığı

Öz kaynak Karlılığı

2016	7%	21%
2017	9%	26%
2018	9%	26%

NET KAR AÇIKLAYAN FİRMALAR YILLAR İTİBARIYLA KARLILIK TL MİLYAR

İlk 250 Büyük Firma çalışmasında yer alan firmaların içinde kar yaratan 208 adet firma bulunmaktadır. Bu firmaların faaliyetlerinden 2018 yılında vergi öncesi toplam 9,8 Milyar TL net kar yarattığını gözlemlemekteyiz. Kar açıklayan

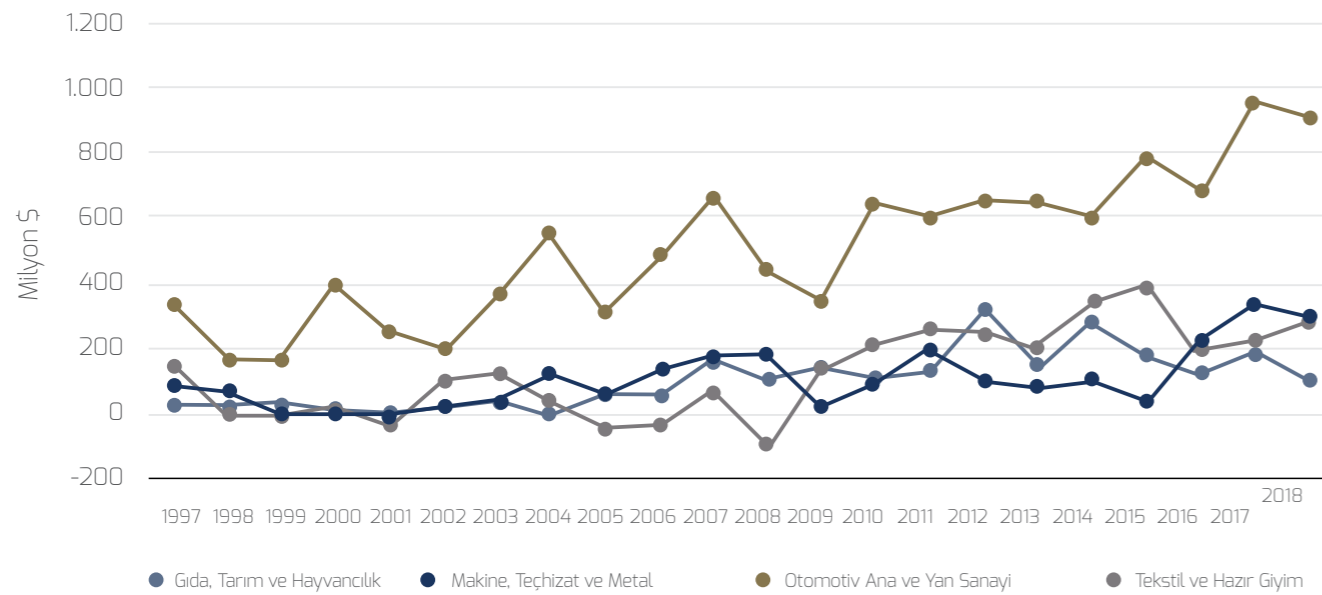
firmaların ortalama vergi öncesi net kar marjı % 7,2 olarak gerçekleşmiştir. Yıllar itibarıyla çalışmaya katılarak kar açıklayan firmaların toplam karları yine yıllar içinde pozitif bir trenddedir.

Yıl USD	Gıda Tarım ve Hayvancılık	Makine, Teçhizat ve Metal	Otomotiv Ana ve Yan Sanayi	Tekstil ve Hazır Giyim
2017	192.605.902	329.122.426	948.315.042	234.266.636
2018	100.416.472	294.228.695	896.940.780	272.920.594
Yüzde değişim	-48%	-11%	-5%	16%

Sektörel bazda USD bazında vergi öncesi net karlılık verilerini 2017 yılı ile karşılaştırdığımızda, 2018 yılında otomotiv ana ve yan sanayi, makine, teçhizat ve metal, gıda, tarım ve hayvancılık USD bazında karda azalmış,

tekstil ve hazır giyim sektöründe ise % 8 oranında bir artış olmuştur. 10 yıllık ortalama kar artışına baktığımızda gıda, tarım ve hayvancılık sektörü dışında diğer 3 sektör pozitif büyüme rakamları göstermektedir.

1997-2018 SEKTÖRLERE GÖRE KAR

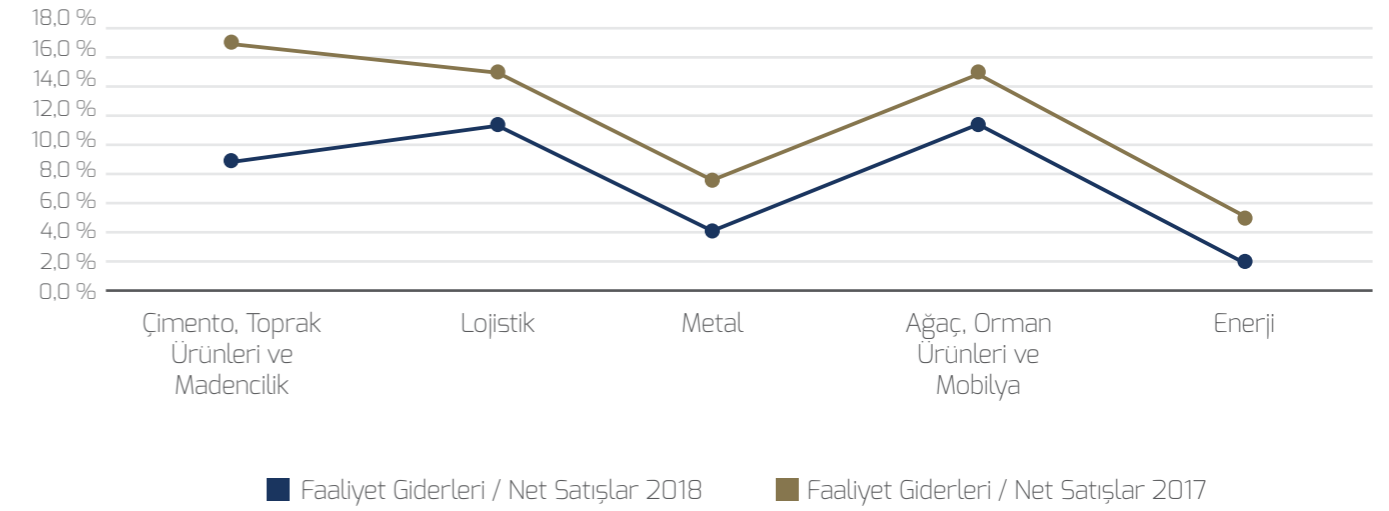
Yine USD bazında sektörlerin 10 yıllık vergi öncesi net kar gelişimi yukarıdaki tabloda gösterilmektedir.

Analizi yapılan 208 firmada sektörlerin faaliyet giderlerinin, net satışlara oranını incelediğimizde toplamda 2018 yılında faaliyet giderlerinin, net satışlara oranında %0,8 oranında bir azalma (iyileştirme) görülmüştür (2018 yılı % 5,6, 2017 % 6,4).

3 sektör dışında (hizmet, eğitim ve danışmanlık, inşaat, çevre ve geri dönüşüm) tüm sektörlerde bu rasyoda iyileştirme sağlanmıştır.

EN YÜKSEK ORANDA İYİLEŞTİRME YAPAN SEKTÖRLER

FAVÖK (EBITDA) marjı (şirketlerin faiz, amortisman ve vergi öncesi yarattığı karın net satışlara oranı) şirketlerin finansal performansının ölçülmesinde kullanılan en önemli rasyolardan biridir. FAVÖK (EBITDA) marjı şirketlerin

çalıştığı ana sektörlerin dinamiğine, ortalamalarına ve ekonomik veriler baz alınarak incelenmesi gereken bir orandır.

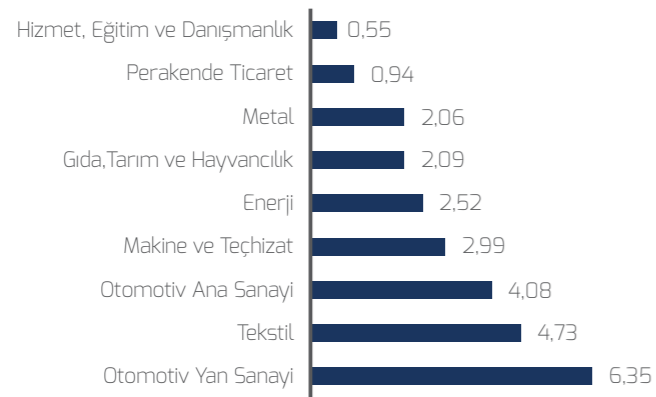
İlk 250 Büyük Firma çalışmasında yer alan firmaların, 2018 yılında yarattığı toplam vergi, faiz ve amortisman öncesi kar (FAVÖK) 16,4 Milyar TL olup, FAVÖK/ Net Satışlar (FAVÖK – EBITDA marjı) oranı %11'dir. Yaratılan faaliyet karının, net satışlara oranı %8,5'tir. 2017 yılında yaratılan toplam FAVÖK (EBITDA) 10,5 Milyar TL olup %56 artış göstermiştir. 2017 yılında EBITDA marjı %9'dur. EBITDA marjında %2'lik bir iyileşme mevcuttur.

Firmaların yarattıkları EBITDA (FAVÖK) / Net Satışlar oranlarını incelediğimizde 2017 – 2018 yılları arasında karşılaştırma yaptığımız 19 sektör içinden 13 sektör EBITDA marjını 2017 yılına göre artırmıştır. İncelenen 208

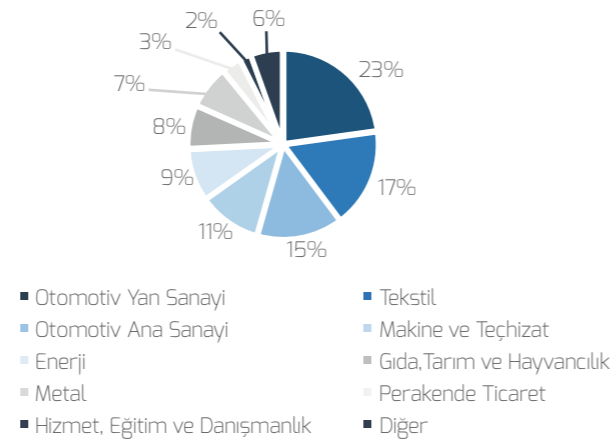
firmanın EBITDA marjı %9,8'den %12,1'e yükselmiştir. Şirketlerin finansal sağlığı için EBITDA marjının artırılması önemlidir.

Firmaların yarattığı katma değer sektör bazında incelendiğinde ise; firmaların 2018 yılında toplam 27,8 Milyar TL katma değer yarattığı görülmüştür. 2017 yılında yaratılan katma değer 19 Milyar TL olup, 2017-2018 yılları arasında TL bazında %47 artış göstermiştir. USD bazında yaratılan katma değer 2017 yılında 5,2 Milyar USD olup 2018'de pozitif bir artış göstererek 5,7 Milyar USD 'ye ulaşmıştır.

KATMA DEĞER (MİLYAR TL)

KATMA DEĞER SEKTÖR PAYLARI

Sektörler

Katma Değer Milyar TL

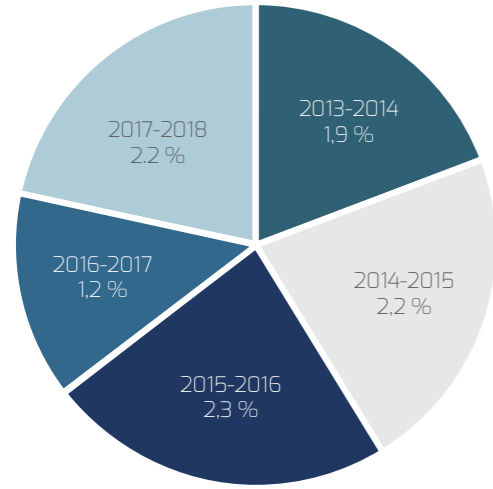
Otomotiv Yan Sanayi	6.353.631.350
Tekstil	4.731.784.639
Otomotiv Ana Sanayi	4.081.022.331
Makine ve Teçhizat	2.994.728.332
Enerji	2.515.137.379
Gıda, Tarım ve Hayvancılık	2.093.133.509
Metal	2.056.401.275
Perakende Ticaret	940.665.028
Hizmet, Eğitim ve Danışmanlık	545.176.075
Hazır Giyim	230.352.339
Ağaç, Orman Ürünleri ve Mobilya	221.278.967
Plastik	165.203.937
Turizm	157.335.208
Kimya	143.687.798
Sağlık	127.058.325
Elektrik-Elektronik	107.829.863
Çevre ve Geri Dönüşüm	69.188.205
Ekonomik İlişkiler ve Finans	1.090.477
Toplam	27.868.687.863

Bursa ili 2018 yılında yaratılan katma değerde otomotiv yan sanayi %23 ve otomotiv ana sanayi % 15 yaratılan katma değerinin oluşumunda paya sahiptir. Otomotiv sektörü toplam payı % 38 ile Bursa şehrinde lokomotif sektör olarak diğer sektörlerle göre toplam içinde payını artırmıştır. Diğer ana sektörlerden tekstilin payı %17 olarak gerçekleşmiştir. Makine ve teçhizat sektörünün payı 2018

yılında yaratılan katma değer oluşumunda %3,5 oranında azalmıştır. Gıda, tarım ve hayvancılık ile metal sanayi payları azalan sektörler arasında yer almıştır. 2017 yılında yaratılan katma değer sektör bazında oluşum paylarını otomotiv yan sanayi (%22,0), otomotiv ana sanayi (%10,7), makine ve teçhizat (%14,2), tekstil (%13,1), gıda, tarım ve hayvancılık (%10,9) ile metal sanayi (%8,7)'dir.

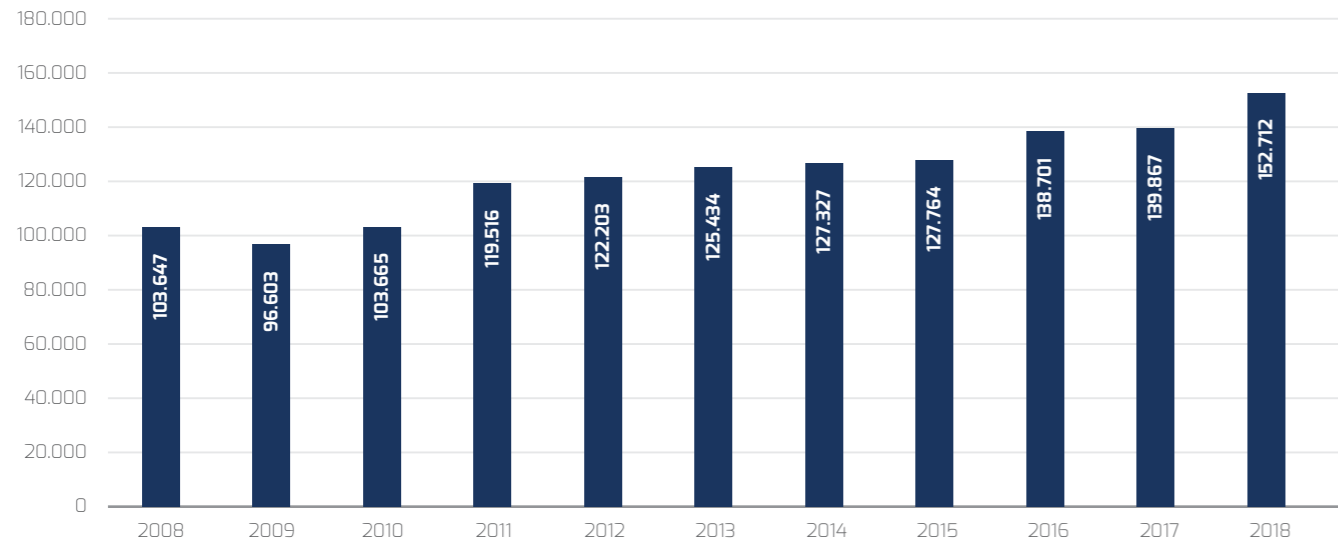

BURSA NÜFUS ARTIŞ HIZI (YILLIK %)

Bursa ilinde 2017-2018 yılları arasında nüfus artış hızı yıllık %2,2 olarak gerçekleşmiştir. Bursa tüm Türkiye'nin istihdamı açısından çok önemli bir ildir.

ÜCRETLE ÇALIŞANLAR ORTALAMA (KİŞİ)

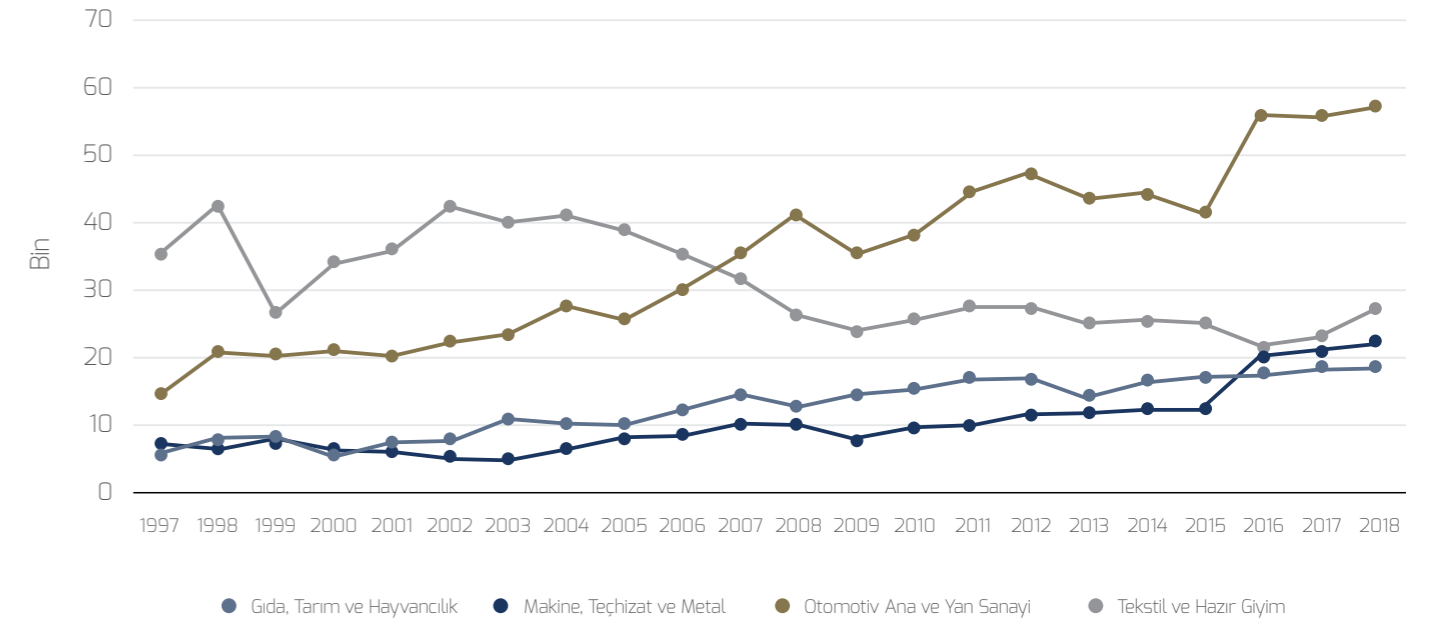
İlk 250 Büyük Firma çalışmasında yer alan firmaların 2008 ile 2018 arasında yarattıkları istihdam artan bir trendde devam etmektedir. 2018 yılında ücretle çalışan kişi sayısı yaklaşık 13.000 kişi artmıştır.

İlk 250 Büyük Firma çalışmasında yer alan firmalar TL bazında yüksek büyüme sağlamıştır. Bu büyümeyi, faaliyet giderlerini kontrol ederek faaliyet karı ve faiz, amortisman ve vergi öncesi karlarına da yansımıştır. Bu sayede 2018 yılında USD bazında ciro ve gelirlerini korumayı başarmıştır.

2018 yılında dünya pazarına açılan, ihracat yapan sektörlerin pazar riskini dağıtarak Türkiye ve dünya ekonomisindeki değişikliklerden daha az etkilendiğini ve karlıklarını koruduğunu görüyoruz. Yine sürdürülebilir büyümenin en önemli unsuru olan yüksek katma değerli ürün üretimi önümüzdeki dönemde şirketlerin odaklandığı alan olacaktır.

1997-2018 SEKTÖRLERE GÖRE İSTİHDAM

İlk 250 Büyük Firma çalışmasında yer alan firmaların yarattığı FAVÖK (16,3 Milyar TL) ve vergi öncesi geliri (9 Milyar TL) FAVÖK (EBITDA) marjı %11 değerlendirdiğimizde verimliliğin artırılmasının önem arz ettiği görülmektedir.

2019 yılında da şirketler için finansmana erişim ve finansman maliyeti önemini koruyacaktır. Karlılık

oranlarının yanı sıra şirketler için sağlıklı bir finansman yapısının çok önemli göstergesi fonlama yapısı yani toplam borçlar/ aktif oranıdır. İlk 250 Büyük Firma çalışmasında yer alan firmaların 2018 yılında bilanço yapısını değerlendirdiğimizde önerimiz şirketlerin sermayelerini güçlendirmesi ve dengeli bir sermaye, borç yapısını hedeflemeleridir.